

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ КОМПАНІЇ В СУЧАСНИХ УМОВАХ FINANCIAL STABILITY OF COMPANY IN MODERN CONDITIONS

У статті розглянуто поняття фінансової стійкості компанії в сучасних умовах. Розкрито реальний стан із даної проблематики. Вказано на шляхи поліпшення ситуації для забезпечення максимального розвитку підприємства та досягнення більшого прибутку. Показано, як сучасні умови розвитку бізнесу впливають на фінансову стійкість компанії. Наведено класифікацію чинників впливу на фінансову стійкість підприємства. Розкрито важливість планування та контролю для забезпечення фінансової стійкості. Розроблено рекомендації щодо стабілізації фінансової діяльності компанії.

Ключові слова: фінансова стійкість, показники, забезпечення фінансової стійкості, сучасна економіка, планування, контроль, рекомендації.

В статье рассмотрено понятие финансовой устойчивости компании в современных условиях. Раскрыто реальное состояние по данной проблематике. Указаны пути улучшения ситуации для обеспечения максимального развития предприятия и достижения большей прибыли. Показано, как современные условия развития бизнеса влияют на финансовую устойчи-

вость компании. Приведена классификация факторов влияния на финансовую устойчивость предприятия. Раскрыта важность планирования и контроля для обеспечения финансовой устойчивости. Разработаны рекомендации по стабилизации финансовой деятельности компании.

Ключевые слова: финансовая устойчивость, показатели, обеспечение финансовой устойчивости, современная экономика, планирование, контроль, рекомендации.

The article considers the concept of financial stability of the company in modern conditions. The real state of this problem is revealed. It is indicated on ways to improve the situation in order to ensure the maximum development of the company and achieve greater profit. It shows how modern business development conditions affect the financial stability of the company. The classification of factors influencing the financial stability of the enterprise is given. The importance of planning and control for ensuring financial sustainability is revealed. Recommendations on stabilization of financial activity of the company are developed.

Key words: financial stability, indicators, financial sustainability, modern economy, planning, monitoring, recommendations.

УДК 336.025

Киш Л.М.

к.е.н., доцент кафедри моделювання та інформаційних технологій в економіці
Вінницький національний аграрний
університет

Постановка проблеми. Сучасна економічна ситуація в країні створює постійно стресове середовище, в якому змушені функціонувати компанії та підтримувати свою фінансову стійкість. Насправді, мати хороші фінансові показники, отримувати прибуток, бути цікавими для інвесторів – усе це показники фінансової стійкості підприємства, які сьогодні в буквальному сенсі досягаються компаніями «потом і кров'ю».

Так склалося, що ми маємо проблемне економічне середовище і не можемо похвалитися допомогою та сприянням із боку держави розвитку підприємств, як це відбувається у країнах із розвинутою економікою. Чому все так складно? Тому що:

– ми маємо нестабільне фінансове зовнішнє середовище;

– коливання валютного курсу, який є важливим для компаній, які працюють на експорт або мають імпорт продукції;

– недосконала податкова система;

– є боргові зобов'язання держави.

Перераховані чинники є зовнішніми, які впливають на стійкість підприємства, і вони не є вичерпними.

Звичайно, існують ще внутрішні чинники, які впливають на фінансову стійкість компанії: правильний менеджмент, планування, сумлінний персонал, правильний розподіл активів та пасивів. Однак внутрішні чинники впливу на фінансову стійкість компанії легше передбачити, спрогнозувати та уникнути, тому важливо вивчати шляхи досягнення фінансової стійкості у тих реаліях, які сформовані у державі, та нівелювати вплив зовнішнього середовища на розвиток компанії.

Сформульовано чітку проблематику, і у цій статті розглянемо шляхи її вирішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Провівши аналіз наукових праць із проблеми статті, можна зробити висновок, що вчені зробили значний внесок в її розв'язання, зокрема визначили зміст поняття «фінансова стійкість компанії» та запропонували моделі визначення даного поняття.

Однак проведені дослідження більшою мірою відносяться до країн зі стабільною економічною ситуацією і не зовсім придатні до застосування в реаліях економіки України, яка постійно знаходиться в стресовому, мінливому стані.

Проблеми фінансової стійкості компанії вивчали відомі вітчизняні та закордонні вчені. Основоположником перших досліджень і визначення поняття фінансової стійкості був І.О. Бланк [1].

Значний внесок у дослідження фінансової стійкості зробили: І.І. Приймак [2], Л.Д. Докієнко [3], В.М. Родіонова, М.А. Федотова [6], В.О. Подольська [10] та ін.

На сьогоднішньому етапі розвитку економіки України аспекти фінансової стійкості підприємства недостатньо розроблені, викладення їх має суперечливий характер, існує немало розбіжностей серед науковців у розумінні самої суті фінансової стійкості. Немає чітких напрямів та програм поліпшення фінансової стійкості компанії для покращення загального фінансового стану підприємства. Важливо розглянути це питання та визначити, як досягти фінансової стійкості компанії у сучасному економічному середовищі.

Постановка завдання. Мета статті – розглянути поняття фінансової стійкості компанії у сучасних умовах; розкрити реальний стан із даної проблематики; вказати на шляхи поліпшення ситуації для забезпечення максимального розвитку підприємства та досягнення більшого прибутку; показати, як сучасні умови розвитку бізнесу впливають на фінансову стійкість компанії; навести класифікацію чинників впливу на фінансову стійкість підприємства; розкрити важливість планування та контролю для забезпечення фінансової стійкості; розробити рекомендації щодо стабілізації фінансової діяльності компанії.

Остаточною метою статті є розгляд поняття фінансової стійкості підприємства, її залежності від економічної ситуації в країні, а також розгляд методик оцінки фінансової стійкості підприємства для поліпшення фінансових показників компанії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основним завданням будь-якої компанії є досягнення позитивного результату від діяльності, тобто отримання прибутку. Для цього вся діяльність персоналу і керівництва компанії має бути спрямована на утримання фінансової стійкості.

Існує неоднозначність трактувань під час визначення поняття «фінансова стійкість». Одні вчені характеризують фінансову стійкість як довготривалу платоспроможність. Інші – як раціональну структуру та склад оборотних активів, їх використання. Треті вважають, що вона відображає стабільність діяльності підприємства в довгостроковій перспективі й визначається співвідношенням власних і позикових ресурсів та їх ефективним використанням. Погляди економістів-практиків на зміст поняття «фінансова стійкість» наведено в табл. 1 [10].

Найбільш повно, на нашу думку, розкриває проблему фінансової стійкості компанії Н.А. Мамонтова. Дослідивши цю категорію, можна зробити висновок, що фінансова стійкість відображає такий стан фінансових ресурсів і такий ступінь їх використання, за якого компанія має можливість вільно маневрувати грошовими коштами, здатна забезпечити безперервний процес виробництва та реалізації продукції, а також покриття витрат на його розширення та оновлення [8, с. 81–89].

Щоб розібратися з чинниками, які мають безпосередній вплив на фінансову стійкість компанії, варто навести їх класифікацію (рис. 1).

Запропонована класифікація може бути використана не лише в аналізі фінансової стійкості підприємства, а й у прогнозуванні та визначенні стратегії подальшого розвитку діяльності господарюючого суб'єкта. Під час формування стратегічного плану розвитку компанії необхідно аналізувати вказані на рис. 1 ознаки та розробляти план дій, спроможний нівелювати перспективу їх виникнення.

Більш детально зупинимося на чинниках впливу за місцем виникнення (табл. 2), оскільки саме вони формують фінансову політику компанії.

Слід зазначити, що внутрішні та зовнішні чинники взаємопов'язані, але їхній вплив на фінансову стійкість підприємства може різноспрямованим, тобто позитивним та негативним. Позитивний вплив певного чинника може бути знижений або повністю ліквідований негативним впливом іншого, більш вагомого чинника [6, с. 54].

Безумовно, зовнішні чинники значно впливають на фінансову стійкість компанії, але вплинути на них управлінському складу підприємства майже нереально, тому необхідно пристосовуватися до наявної ситуації і виробляти антикризову стратегію управління компанією.

Водночас не менш суттєвими є внутрішні чинники. Варто приділяти велику увагу плануванню і контролю. Потрібно чітко формувати цілі компанії та методи їх досягнення, постійно спостерігати за виконанням плану і вчасно реагувати, якщо відбуваються невідповідності. Також необхідно мати кваліфікованих співробітників, оскільки саме вони є інструментом для досягнення поставлених планів.

Визначення поняття «фінансова стійкість підприємства»

Автор	Визначення
Н.А. Мамонтова	Економічний стан підприємства, за якого забезпечуються стабільна фінансова діяльність, постійне перевищення доходів над витратами, вільний обіг грошових коштів, ефективне управління фінансовими ресурсами, безперервний процес виробництва і реалізації продукції, розширення та оновлення виробництва.
В.М. Родіонова, М.О. Федотова	Це такий стан фінансових ресурсів підприємства, їх розподілу та використання, який забезпечує розвиток підприємства на основі зростання прибутку за збереження платоспроможності і кредитоспроможності в умовах допустимого ризику.
І.О. Бланк	Фінансова стійкість – характеристика стабільного фінансового стану підприємства, що забезпечується високою часткою власного капіталу в загальній сумі використовуваних фінансових ресурсів.
М.Я. Коробов	Якщо параметри діяльності підприємства відповідають критеріям позитивної характеристики фінансового стану, це говорить про фінансову стійкість підприємства. Фінансова стійкість формується під впливом рентабельності діяльності. Якщо підприємство збиткове, малорентабельне, якщо величина прибутку падає, говорити про задовільний фінансовий стан, фінансову стійкість не доводиться.
О.С. Стоянова	Фінансова стійкість передбачає збіг чотирьох сприятливих характеристик: платоспроможності; ліквідності балансу; кредитоспроможності; високої рентабельності.
Г.В. Савицька	Здатність суб'єкта господарювання функціонувати та розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів та пасивів у мінливому внутрішньому середовищі, яка гарантує його постійну платоспроможність та інвестиційну привабливість у межах допустимого рівня ризику.
Л.А. Лахтіонова	Фінансова стійкість – це такий стан фінансових ресурсів, за якого підприємство, вільно маневруючи грошовими коштами, здатне шляхом ефективного їх використання забезпечити безперервний процес виробничо-торговельної діяльності, а також затрати на його розширення й оновлення.

Джерело: складено за [10]

Рис. 1. Класифікація чинників впливу на фінансову стійкість підприємства

Джерело: власні дослідження

Чіткий внутрішній менеджмент – запорука стабільності компанії.

Звичайно, задля досягнення фінансової стійкості необхідно проводити фінансовий аналіз. Аналіз фінансової стійкості підприємства припускає послідовний, ступеневий розгляд усіх параме-

трів, пов'язаних із веденням господарсько-економічної діяльності.

Основні коефіцієнти, які розраховуються під час аналізу фінансової стійкості компанії [11]:

- коефіцієнт автономії (фінансової незалежності) – показує, яку частину у загальних вкладеннях у підприємство становить власний капітал. Він характеризує фінансову незалежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування його діяльності;

- коефіцієнт фінансової залежності – цей показник є оберненим до попереднього коефіцієнта і показує, скільки одиниць сукупних джерел припадає на одиницю власного капіталу;

- коефіцієнт маневреності власних коштів характеризує ступінь мобільності використання власного капіталу, показує частку власних коштів, вкладених в оборотні активи;

- коефіцієнт співвідношення позикового та власного капіталу показує, скільки позичених коштів залучено на одну гривню вкладених в активи власних коштів;

- коефіцієнт фінансової стабільності характеризує співвідношення власних та позикових коштів;

- коефіцієнт поточних зобов'язань визначає питому вагу поточних зобов'язань у загальній сумі джерел формування.

Аналіз фінансової стійкості може буди доповнений детальним аналізом забезпеченості й ефективності використання оборотних коштів підпри-

Чинники впливу на фінансову стійкість компанії за місцем виникнення

Зовнішні	Внутрішні
<p>Економічні:</p> <ul style="list-style-type: none"> – спад обсягу національного доходу; – ріст інфляції; – нестабільність податкової системи; – зниження доходів населення; – ріст безробіття 	<p>Операційні:</p> <ul style="list-style-type: none"> – неефективний маркетинг; – неефективна структура витрат; – неефективний виробничий менеджмент; – низький рівень кваліфікації персоналу
<p>Ринкові:</p> <ul style="list-style-type: none"> – мала конкуренція на ринку; – зниження попиту; – нестабільність валютного курсу 	<p>Інвестиційні:</p> <ul style="list-style-type: none"> – перевитрати інвестиційних ресурсів; – недосягнення запланованих доходів по реалізованих проєктах; – неефективний інвестиційний менеджмент
<p>Інші:</p> <ul style="list-style-type: none"> – політична нестабільність; – стихійні лиха; – негативні демографічні тенденції 	<p>Фінансові:</p> <ul style="list-style-type: none"> – неефективна фінансова стратегія; – неефективна структура активів; – висока вартість капіталу; – неефективний фінансовий менеджмент; – надмірна частка позикового капіталу

Джерело: власні дослідження

емства за їх видами, зокрема виробничих запасів, дебіторської заборгованості та грошових коштів.

Бюджет є головним інструментом управлінського обліку, який дає змогу контролювати діяльність центру витрат. Витрати, які не знаходяться під впливом керівників нижніх рівнів управління, слід включати до бюджетів (звітів про виконання) та сфер відповідальності більш високих рівнів або ж виділяти їх окремо.

У процесі розроблення й упровадження системи бюджетування необхідно приділити увагу організації процесу контролю виконання бюджету, оскільки бюджетування без зворотного зв'язку – дарма витрачений час.

На даному етапі визначаються підхід до аналізу виконання бюджету, ступінь глибини аналізу, регламент і відповідальні співробітники. Оскільки жоден із вихідних параметрів системи бюджетування неможливо спрогнозувати зі стовідсотковою вірогідністю, виникає необхідність аналізу ризиків зміни запланованих вихідних даних.

Мета аналізу ризиків полягає в оцінці впливу різних несприятливих чинників на показники результуючих бюджетів (чистий прибуток, грошовий потік).

Критерієм необхідності наявності бюджету є відповідальність керівника за його виконання, тобто підтвердження того, що цей бюджет можна виконати. Слід підкреслити, що відповідальність повинна бути персональною [5, с. 115].

Якщо відповідальність за бюджет колегіальна, то процес його виконання і подальшого аналізу результатів перетворюється на «перетягування ковдри» й аж ніяк не підвищує ефективність реалізації процесу бюджетування на підприємстві. Такий бюджет для цілей управління не потрібен.

Контроль повинен здійснюватися на всіх ділянках діяльності підприємства: за грошовими видат-

ками на виробництві, собівартістю продукції, надходженням виторгу, утворенням і спрямуванням грошових накопичень.

У цьому контексті доведено, що фінансовий контролінг комплексно впливає на діяльність підприємства і забезпечує його фінансову стабільність на базі постійних координуючих дій між різними фазами циклу (облік, аналіз, планування, моніторинг і контроль) [5, с. 25].

Варто зупинитися на такому критерії, як технічна модернізація компанії, адже це відіграє також важливу роль у забезпеченні фінансової стійкості компанії в сучасному світі.

Використання імітаційних фінансових моделей у процесі планування й аналізу ефективності діяльності підприємства або інвестиційного проєкту, який реалізується, є досить сильним і дійовим засобом, що дає змогу «програти» різні варіанти стратегій і прийняти обґрунтоване управлінське рішення, спрямоване на досягнення цілей підприємства.

Використання сучасного програмного забезпечення фінансового планування на підприємстві, без сумніву, дасть змогу значно підвищити ефективність процесу фінансового планування, полегшити розрахунки та більш наглядно показати результати планування за допомогою різноманітних графіків і таблиць.

Проаналізувавши критерії фінансової стійкості компанії, можемо сформулювати послідовність дій щодо досягнення останньої для менеджменту компанії:

- встановлення цілей та планів;
- розроблення чіткого алгоритму задля досягнення цілей та виконання планів;
- контроль над кожним етапом сформованого алгоритму;
- контроль над кожною статтею витрат;

- мінімізація витрат;
- навчання та заохочування персоналу, розроблення бонусної системи;
- забезпечення сучасного програмного та технічного обладнання.

Вказаний перелік доволі повний, проте не є вичерпним, оскільки його потрібно доповнювати згідно з політикою і напрямом діяльності підприємства.

Отже, можна сказати, що процес забезпечення фінансової стійкості має бути спрямований на мінімізацію негативного впливу зовнішніх та внутрішніх чинників на діяльність підприємства.

Рівень їхнього комплексного впливу на фінансову стійкість підприємства залежить від стадій життєвого циклу підприємства, вибраної стратегії діяльності та управління, галузі господарювання підприємства, а також від загального рівня економічного розвитку країни, внутрішньої та зовнішньої політики та інших соціально-політичних та економічних чинників. Для досягнення необхідного рівня фінансової стійкості потрібно здійснювати ефективне управління нею.

Висновки з проведеного дослідження. У статті розглянуто поняття фінансової стійкості компанії в сучасних умовах, розкрито реальний стан із даної проблематики, вказано на шляхи поліпшення ситуації. Показано, як сучасні умови розвитку бізнесу впливають на фінансову стійкість компанії. Наведено класифікацію чинників впливу на фінансову стійкість підприємства. Розкрито важливість планування та контролю для забезпечення фінансової стійкості. Розроблено рекомендації щодо стабілізації фінансової діяльності компанії.

В умовах складної фінансово-економічної ситуації в Україні, яка пов'язана із зовнішніми глобальними проблемами та внутрішньою складною соціально-економічною ситуацією, підприємствам необхідно вжити усіх можливих заходів щодо стабілізації фінансово-господарської діяльності.

Для цього доцільно рекомендувати:

- проводити постійний моніторинг та оперативний аналіз показників фінансового стану підприємства з урахуванням галузевих особливостей;
- удосконалити та стабілізувати фінансове та податкове законодавство;
- надати можливість використання пільгових кредитів для підприємств агропромислового сектору;

- вдосконалювати інформаційно-методичне забезпечення аналізу та форми фінансової звітності;

– адаптувати закордонні методики аналізу фінансового стану до практики господарювання суб'єктів національного господарства;

- використовувати не тільки ретроспективний, а й перспективний аналіз фінансового стану на основі проєктованих (прогнозованих) форм фінансової звітності.

Таким чином, можемо говорити, що у статті розкрито реальний стан із даної проблематики, вказано шляхи поліпшення ситуації для забезпечення максимального розвитку компанії та досягнення більшого прибутку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бланк І.О., Ситник Г.В. Управління фінансами підприємств : підручник. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2006. 268 с.
2. Приймак І.І. Стратегія забезпечення фінансової стійкості суб'єктів господарювання в економіці України : автореф. дис. ... к.е.н. Львів, 2007.
3. Докієнко Л.Д. Управління фінансовою стійкістю підприємств торгівлі : автореф. дис. ... к.е.н. Київ, 2005.
4. Цал-Цалко Ю.С. Фінансова звітність підприємств та її аналіз : навчальний посібник. Київ : ЦУЛ, 2009. 360 с.
5. Крамаренко Г.О. Фінансовий аналіз і планування. Київ : Центр навчальної літератури, 2003. 224 с.
6. Родионова В.М., Федотова М.А. Финансовая устойчивость предприятия в условиях инфляции. Москва : Перспектива, 2009. 98 с.
7. Стоянова О.С. Финансы и кредит : учебный курс. Киев : Эльга-Н ; Ника-Центр, 2008. 448 с.
8. Соловйова Н.І. Основні компоненти фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств. *Економіка АПК*. 2004. № 7. С. 81–89.
9. Подольська В.О. Фінансовий аналіз : навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2007. 488 с.
10. Фінансова стійкість підприємства та фактори впливу на неї. URL : <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/14508993787623.pdf>.
11. Аналіз фінансової стійкості підприємства в сучасних умовах. URL : <http://naukam.triada.in.ua/index.php/konferentsiji/47-simnadtsyata-vseukrajinska-praktichno-piznavalna-internet-konferentsiya/363-analiz-finansovoji-stijkosti-pidpriemstva-v-suchasnikh-umovakh>.